T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİNDEKİ A. 6661 NUMARALI MUSHAFIN TEZHİP ÖZELLİKLERİYLE İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

DİLAN ŞEN

Danışman: Doç. GÜLNUR DURAN

İstanbul, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : **Dilan ŞEN**

Anasanat Dalı : **Geleneksel Türk Sanatları**

Tezin Adı : **İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesindeki A.6661 Numaralı Mushafın Tezhip Özellikleriyle İncelenmesi**

Jüri Komisyonu tarafından 28/08/2019 tarihinde yapılan **Tez/Sergi/Proje/Esermetni** savunma sınavında başarılı bulunan tez; kapsam, nitelik ve şekil yönünden **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman	Kurumu	İmza
Doç.GÜLNUR DURAN	M.Ü.G.S.F GELENEKSEL TÜRK SANATLARI	
Asıl Jüri Üyeleri		
Prof.Dr. NALAN TÜRKMEN	MÜ.FEN EDEBİYAT FAK. SANAT TARİHİ BÖLÜMÜ	
Prof.Dr. AYŞE ÜSTÜN	SAKARYA ÜNİVERİSTESİ SANAT TAS:VE MİM.FAK.GELENEKSEL TÜRK SANATLARI	
Yedek Jüri Üyeleri		
Dr.Öğr.Üyesi SEHER AŞICI	M.Ü.G.S.F GELENEKSEL TÜRK SANATLARI	
Prof. F.ÇİÇEK DERMAN	HALİÇ ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ	

Adı geçen öğrencinin 28./.08./2019 tarihindeki mezuniyeti, yukarıdaki bilgileri ve jüri komisyonu kararı Enstitü yönetim Kurulu'nun 27./.09./2019 tarih ve XXIII-3 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Şule ERYILMAZ

Müdür V.

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Dilan Şen
Anabilim Dalı	: Geleneksel Türk Sanatları
Programı	: Tezhip
Tez Danışmanı	: Doç. Gülnur Duran
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans - Ağustos 2019
Anahtar Kelimeler	: Tezhip, Mushaf bezemesi, Nısfü'l-Kur'ân tezhibi, Safevî

ÖZET

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİNDEKİ A. 6661 NUMARALI MUSHAFIN TEZHİP ÖZELLİKLERİYLE İNCELENMESİ

"İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesindeki A. 6661 Numaralı Mushafın Tezhip Özellikleriyle İncelenmesi" başlıklı tez çalışması yedi bölümden meydana gelmektedir.

Araştırmanın giriş bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemine ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

İkinci bölümde mushaf hakkında genel bilgiler verilerek, mushafın tanımı, oluşumu, gelişimi ve mushafların bezenmesinde tezhipli bölümler/sayfalar özellikleriyle anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde tarih ve imza bulunmayan eserin, bezeme özelliklerinden ait olduğu düşünülen Safevî Döneminin kültür ve sanatı, Osmanlı-Safevî sanat ilişkileri, dönemin tezhip özellikleri ve sanatkârları, konuya ilişkin ve tarihi bulunan aynı üslûpta tezhib edilmiş başka eserlerle karşılaştırılarak, "Safevî Dönemi Kültür ve Sanatı" başlığı altında ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde, "İÜK. A. 6661 Numaralı Mushafın Bezeme Özelliklerinin İncelenmesi" başlığı altında mushafın tezhipli sayfalarının desen analizleri, çizimler ve fotoğraflarla ayrıntılı biçimde incelenmesi, tezhip özelliklerinin tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Beşinci bölümde, "Tipoloji" başlığı altında incelenen eserin tezhip özelliklerinin (sayfa düzenleri, sûrebaşları, motif grupları, arasuları, güller, duraklar, tığlar) sınıflandırılması yapılarak tablolarda gösterilmiştir.

Altıncı bölüm "Değerlendirme ve Sonuç" bölümüdür. Safevî döneminin sanat anlayışı ile yapılan analizler, örnek eserlerin karşılaştırmaları doğrultusunda edinilen bilgiler değerlendirilerek sonuca gidilmiştir.

Yedinci bölümde ise tez konusuyla ilişkili olarak Safevî devri tezhip özelliklerini yansıtan ve bugünün tezhip anlayışıyla yorumlanan uygulama çalışmaları yer almaktadır.

Çalışma, sözlükten oluşan ekler kısmı ve kaynakça ile tamamlanmıştır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname	: Dilan Şen
Field	: Traditional Turkish Arts
Programme	: Illumination
Supervisor	: Assoc. Prof. Gülnur Duran
Degree Awarded and Date	: Master - August 2019
Keywords	: Illumination, Qur'an manuscript decoration, Nisf al-Qur'an illumination, Safavid

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE KORAN NUMBERED A. 6661 AT ISTANBUL UNIVERSITY RARE BOOKS LIBRARY WITH ITS ILLUMINATED MANUSCRIPT FEATURES

Thesis study titled "Examination of the Koran Numbered A. 6661 at Istanbul University Rare Books Library with its Illuminated Manuscript Features" consists of seven sections.

The purpose, scope and method of the study are explained in the introduction section of the research.

In the second section, general information about the Koran are provided and definition, creation, development of the Koran and illuminated sections/parts of the Koran decoration are explained with their features.

In the third section culture and art of Safavid Period which is thought to be the period in which the book which does not contain any date or signature was created due to its decoration features, Ottoman-Safavid artistic relationship, illumination features of the period and artists were compared with other books which contain dates and which were illuminated with the same method and this examination was reviewed under the title of "Culture and Art in the Safavid Period".

In the fourth section, it was aimed to examine the pattern analyses, drawing and photographs in the illuminated pages of the Koran in detail and to determine the illumination features under the title of "Examination of Illumination Features of Istanbul University Library A. 6661 numbered Koran".

In the fifth section, illumination features (page orders, chapter indentations, motive groups, gaps, roses, stops, needles) of the book examined under the title of "Typology" are classified and shown in tables.

The sixth section is the "Evaluation and Conclusion" section. The conclusion was made by evaluating the analyses made with the artistic understanding of Safavid period, the information obtained by comparing sample books.

In the seventh section, the studies of the works which reflect the illumination features of Safavid period and interpreted with the today's notion of illumination in relation to thesis subject are given.

Study is completed with appendices section which consists of a dictionary and references.

ÖNSÖZ

Tez çalışmasında incelenmek üzere seçilen İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesindeki A. 6661 Numaralı XVI. yüzyıl Safevî dönemine ait mushaf, en yüksek ve mükemmel düzeye ulaşmış el yazması eserler içerisinde bezemenin yoğun olduğu, devrinin tezhip üslubunu yansıtan bir yazma eserdir. Mushafların tezhibinde ender olarak görülen nısfü'l-Kur'ân tezhibinin bulunması da, tez konusu olarak tercih edilmesinde belirleyici unsur olmuştur.

Araştırma sürecinde, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Kütüphanesi ve İslam Araştırmaları Merkezi'nde yapılan çalışmalarda, doküman, katalog ve bilgisayar ortamındaki verilerden faydalanılmıştır.

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde yapılan geniş bir katalog taramasından sonra tespit edilen eserin; çift zahriye sayfası, çift serlevha sayfası, çift unvan sayfası, çift nısfü'l-Kur'ân sayfası, çift hâtime sayfası, çift hatim duası sayfası, çift falnâme sayfası, hâtime zahriyesi, dört ayrı grupta tasarlanan 113 adet sûrebaşı, mushaf gülleri ve duraklarındaki zengin bezemeleri, bu mushafın incelenmesine yöneltmiştir.

Eser tespitinden sonra, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler ve Yazmalar Kütüphanesinden ve Dokümantasyon Daire Başkanlığından izin alarak eser üzerinde inceleme yapılmaya başlanmıştır. Mushaftaki tezhipli sayfalar, hem dijital ortamda hem de eser üzerinde birebir incelenerek, tezhipli sahaların ölçüleri alınıp, motif, desen ve renk analizleri yapılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, eserin yapıldığı dönemin bezeme özelliklerinin bu eserdeki yansımalarını değerlendirerek, dönemler hakkında kayıtlarda yer alan bilgilere yenilerini eklemektir. Ayrıca bu alanda ileride yapılacak olan çeşitli araştırmalara da katkı sağlamaktır.

Tezin hazırlanmasında, konunun belirlenmesi dahil tamamlanmasına kadar beni yönlendiren, bilgi, deneyim ve yardımlarını esirgemeyen, kıymetli görüş ve tecrübelerinden yararlandığım danışman hocam Doç. Gülnur Duran'a, değerli bilgilerle bizleri yetiştiren, desteklerini esirgemeyen bütün hocalarıma sonsuz şükranlarımı sunarım.

Eserin incelenmesinde gösterdikleri kolaylık ve yardımlarından dolayı, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nin yetkili ve çalışanlarına, Arapça ve Osmanlıca metinlerin okunmasında, yazı çeşitlerinin belirlenmesinde değerli vaktini ayıran sayın Tevfik Kalp'e ve Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsünün değerli çalışanlarına yardımcı oldukları için çok teşekkür ederim.

Eğitim hayatım ve çalışmalarım süresince hep yanımda olan, her türlü kolaylığı ve çalışma ortamını sağlayan, maddi ve manevi olarak beni destekleyen, hoşgörüsünü esirgemeyen aileme, özellikle de güler yüzü ile beni her zaman motive eden anneme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul, 2019 Dilan ŞEN

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET i

ABSTRACT iii

ÖNSÖZ v

RESİM LİSTESİ x

ÇİZİM LİSTESİ xvi

TABLO LİSTESİ xx

KISALTMALAR xxi

1. GİRİŞ 1

2. MUSHAF HAKKINDA GENEL BİLGİLER 5

2.1. Mushafın Tanımı 5

2.2. Mushafın Oluşumu ve Gelişimi 5

2.3. Mushafların Bezenmesi ve Tezhipli Bölümler 10

2.3.1. Kitap Kabı (Cild) Bezemesi 15

2.3.2. Zahriye Tezhibi 18

2.3.3. Serlevha Tezhibi (Dîbâce) 20

2.3.4. Unvan Sayfası Tezhibi 21

2.3.5. Sûrebaşı Tezhibi (Bahir Başı, Fasıl Başı, Ara Başlık) 22

2.3.6. Mushaf Gülleri 23

2.3.7. Duraklar 25

2.3.8. Nısfü'l-Kur'ân Tezhibi 26

2.3.9. Hâtime Sayfası (Ketebe sayfası, ferağ kaydı) Tezhibi 28

2.3.10. Hatim Duası Tezhibi 29

2.3.11. Falnâme Tezhibi 30

3. SAFEVÎ DÖNEMİ KÜLTÜR VE SANATI 31

3.1. Osmanlı-Safevî Sanat İlişkileri 33
3.2. Safevî Dönemi Tezhip Özellikleri 37
3.3. Safevî Dönemi Sanatkârları 71

4. İÜK. A. 6661 NUMARALI MUSHAFIN BEZEME ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ 74

4.1. İÜK. A. 6661 Numaralı Mushafın Genel Özellikleri 75
4.2. İÜK. A. 6661 Numaralı Mushafın Bezeme Özellikleri 78
4.2.1. Mushafın Kabı 78
4.2.2. Zahriye Sayfası Tezhibi 95
4.2.3. Serlevha Sayfası Tezhibi 101
4.2.4. Unvan Sayfası Tezhibi 108
4.2.5. Sûrebaşı Tezhibi 115
4.2.6. Nısfü'l-Kur'ân Tezhibi 131
4.2.7. Hâtime Sayfası Tezhibi 137
4.2.8. Hatim Duası Tezhibi 139
4.2.9. Falnâme Tezhibi 146
4.2.10. Hâtime Zahriyesi 155
4.2.11. Mushaf Gülleri ve Duraklar 160
4.2.12. Tığlar 168

5. TİPOLOJİ 172

5.1. Sayfa Düzeni 172
5.2. Sûrebaşı 176
5.3. Motifler 177
5.4. Arasuları 181
5.5. Mushaf Gülleri ve Duraklar 182
5.6. Tığlar 183

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 185

7. UYGULAMA ÇALIŞMALARI 189

EKLER 197

EK 1. Sözlük 198

KAYNAKÇA 204

KAYNAKÇA

Kitaplar

Binark, İsmet. **Eski Kitapçılık Sanatlarımız** (Türk Kitapçılık Tarihinde Cilt Sanatı). 1.Basım. Ankara: Kazan Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınları, 1975.

Birol, İnci A. **Türk Tezyînî Sanatlarında Desen Tasarımı Çizim Tekniği ve Çeşitleri.** 4.Basım. İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 2011.

Birol, İnci A. ve Çiçek Derman. **Türk Tezyînî San'atlarında Motifler.** 6.Basım. İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 2007.

Çağman, Filiz ve Zeren Tanındı. **Topkapı Sarayı Müzesi İslâm Minyatürleri.** İstanbul: Tercüman Sanat ve Kültür Yayınları, 1979.

Çağman, Filiz ve Zeren Tanındı. "Osmanlı-Safevî İlişkileri (1578-1612) Çerçevesinde Topkapı Sarayı Müzesi Resimli El Yazmalarına Bakış", Selçuk Mülayim ve diğerleri (Ed.). **Aslanapa Armağanı** içinde. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1996, s.37-62.

Derman, F. Çiçek. "Tezhip Sanatında Kullanılan Terimler, Tabirler ve Malzeme", Ali Rıza Özcan (Ed.). **Hat ve Tezhip Sanatı** içinde. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2009, s.525-536.

Derman, M. Uğur. **Osmanlı Hat Sanatı - Sakıp Sabancı Müzesi, Sabancı Üniversitesi, İstanbul.** 1.Basım. İstanbul: Deutsche Guggenheim Berlin, 2001.

Farhad, Massumeh ve Simon Rettig. **Kur'an-ı Kerim Sanatı.** İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2018.

Gelibolulu, Mustafa Ali. **Menâkıb-ı Hünerverân; Hattatların ve Kitap Sanatçılarının Destanı.** Müjgan Cunbur (hzl.). 1. Basım. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1982.

Kummî, Kādî Ahmed İbrahimi Hüseyni. **Calligraphers and Painters : a Treatise By Qadi Ahmad, Son of Mir-Munshi.** V. Minorsky (İngilizce çev.). Washington: Freer Gallery of Art, 1959.

Meriç, Rıfkı Melûl. **Türk Nakış San'atı Tarihi Araştırmaları I: Vesikalar.** 1. Basım. Ankara: Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Türk ve İslam San'atları Tarihi Enstitüsü Yayınları, 1953.

Misalli Büyük Türkçe Sözlük. İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 2011.

Şahin, Seracettin. “Türk ve İslam Eserleri Müzesi’ndeki Örnekleriyle Tarihsel Süreç İçerisinde Hat Sanatı”, Müjde Unustası (Ed.). **1400. yılında Kur’ân-ı Kerîm** içinde. İstanbul: Antik A.Ş. Kültür Yayınları, 2010, s.14-28.

Tanındı, Zeren. “Başlangıcından Osmanlı’ya Tezhip Sanatı”, Ali Rıza Özcan (Ed.). **Hat ve Tezhip Sanatı** içinde. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2009, s.243-283.

Tanındı, Zeren. “Kitâb ve Cildi”. Halil İnalcık ve Günsel Renda (hzl.). **Osmanlı Uygarlığı 2** içinde. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009, s.840-863.

Tanındı, Zeren. “Kitap ve Tezhibi”. Halil İnalcık ve Günsel Renda (hzl.). **Osmanlı Uygarlığı 2** içinde. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009, s.864-891.

Tanındı, Zeren. “Kur’ân-ı Kerîm Nüshalarının Ciltleri ve Tezhipleri”, Müjde Unustası (Ed.). **1400. yılında Kur’ân-ı Kerîm** içinde. İstanbul: Antik A.Ş. Kültür Yayınları, 2010, s.87-123.

Tanındı, Zeren. “Kur’ani Elyazmalarda Tezhip Sanatı ve Tezyini Desenler”, **Kur’an-ı Kerim Sanatı** içinde. İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s.98-118.

Tanındı, Zeren ve Ayşe Aldemir Kilercik. “Katalog II: Müslümanların Kutsal Kitabı: Kuran-ı Kerim”, **Sakıp Sabancı Müzesi Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu** içinde. İstanbul: Sakıp Sabancı Müzesi Yayınları, 2012, s. 101-149.

Uluç, Lale. **Türkmen Valiler, Şirazlı Ustalar, Osmanlı Okurlar: XVI. yüzyıl Şiraz Elyazmaları**. 1.Basım. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006.

Unustası, Müjde (Ed.). **1400. yılında Kur’ân-ı Kerîm**. İstanbul: Antik A.Ş. Kültür Yayınları, 2010.

Süreli Yayınlar

Aydoğmuşoğlu, Cihat. "Şah Abbas (1587-1629) Devrinde İran'da Sosyal ve Kültürel Hayat", **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, C.11, S. 2 (Ocak 2011), s.266-270.

Çetin, Nihad M. "İslam Hat Sanatının Doğuşu ve Gelişmesi". **İslam Tetkikleri Dergisi**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, C.9, 1995, s.1-50.

Çığ, Kemal. "Türk Kitap Kapları (Deri Ciltlerdeki Malzeme ve Teknik)". **İlahiyat Fakültesi Dergisi.** C.1, S.4,1952, s.105-130.

Derman, Çiçek. "Tarihimizde Mushafların Bezenmesi". **Diyanet İlmi Dergi.** C.46, S.4, 2010, s.647-653.

Duran, Gülnur. "Türk ve İslam Eserleri Müzesi 504 Numaralı Mushafın Bölümlenmesindeki Tezhibli Sayfalar". **The Journal of Academic Social Science.** C.6, S.74, Temmuz 2018, s.181-198.

Duran, Gülnur. "Musfafların Bezenmesinde Nısfü'l-Kur'ân Tezhibinde Sayfa Düzeni". **Social Sciences Studies Journal.** C.4, S.21, Ağustos 2018, s.3128-3140.

Küpeli, Gülnihal. "Savaşçı Bir Sanatkârın Kaleminden Safevî Sarayındaki Müzehhib ve Nakkaşlara Dair Notlar". **Akdeniz Sanat Dergisi.** C.13, S. 24 (Temmuz 2019), s.63-81.

Küpeli, Özer. "Osmanlı-Safevi Münasebetlerine Dair Türkiye'de Yapılan Çalışmalar Hakkında Birkaç Not ve Bir Bibliyografya Denemesi". **Tarih Okulu.** S.6 Ocak-Nisan 2010, s.17-32.

Mahir, Banu. "Topkapı Saray Kütüphanesi'nin Kur′an Kolleksiyonu", **Türkiyemiz, Kültür ve Sanat Dergisi**, S. 67, İstanbul: Akbank Yayınları, 1992, s.20.

Özcan, Nermin. "Tezhib Sanatında Osmanlı-Safevî Etkileşimi". **Arşiv Dünyası**. S.10, Ekim 2007, s.65-71.

Sarıkaya, M. Saffet. "Dinî ve Siyasî Bakımdan Osmanlı-İran Münasebetleri". **Türk Kültürü**. S.363, Temmuz 1993, s.406-422.

Tanındı, Zeren. "İslam'da Kitap Kabları ve Ustaları". **Yeni Boyut Plastik Sanatlar Dergisi**. S.23, Mayıs 1984, s.20-22.

Uluç, Lale. "On Altıncı Yüzyılda Osmanlı-Safevî Kültürel İlişkileri Çerçevesinde Nakkaşhânenin Önemi". **Doğu-Batı Üç Aylık Düşünce Dergisi**. S.54, Ekim 2010, s.23-61.

Bildiriler

Çağman, Filiz "Saray Nakkaşhânesinin Yeri Üzerine Düşünceler", **Sanat Tarihinde Doğudan Batıya, Ünsal Yücel Anısına Sempozyum Bildirileri**, İstanbul: Sandoz Kültür Yayınları, 1989, s.35.

Derman, Çiçek. "XVI. yy 'da Hazırlanmış Bir Mesnevî Tezhibi", **X. Millî Mevlânâ Kongresi.** Konya: Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi. 2-3 Mayıs 2002, s.61-73.

Derman, Çiçek. "Osmanlı Tezhibine Çağdaş Bir Bakış", **Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Sempozyum Konuşma Metni.** İstanbul: Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi. 31 Ocak 2007, s.1-10.

Duran, Gülnur. "Mushafların Bezenmesinde Tezhip Sanatının Önemi ve Katkıları", **III. Uluslararası Türk Sanatları Tarihi ve Folkloru Kongresi/Sanat Etkinlikleri**. Delhi / Hindistan: Selçuk Üniversitesi Türk El Sanatları Araştırma ve Uygulama Merkezi. 20-26 Eylül 2014, s.133-139.

Duran, Gülnur. "Nısfü'l-Kur'ân Tezhibine Dair", **III. Uluslararası Türk Sanatları Tarihi ve Folkloru Kongresi/Sanat Etkinlikleri**. Rostov-na-Don / Rusya: Selçuk Üniversitesi Türk El Sanatları Araştırma ve Uygulama Merkezi. 23-27 Nisan 2015, s.221-227.

Tanındı, Zeren. "Mimar Sinan Çağında Tasvir", **Mimar Sinan Dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı Sempozyumu Bildirisi.** İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları, 1987, s.277-294.

Tanındı, Zeren. "Osmanlı Sarayında Safevi Şehzadeler ve Elçiler", **Uluslararası Sanatta Etkileşim Sempozyumu, Bildiriler.** Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 2000, s.236-241.

Tezler

Ak, Rıdvan. "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Emanet Hazinesi 48 Numaralı Mushafın Bezeme Özellikleri", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2018.

Atila, Oya. "Kitap Sanatlarında Vakvak Üslûbu", **Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi**. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2016.

Kuşoğlu, M. Oğuzhan. "Sâdıkî-i Kitâbdâr'ın "Mecmaü'l-Havâs" Adlı Eseri: İnceleme-Metin-Dizin". **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2012.

Özcan, Nermin. "Safevî Devri Tezhip Sanatı: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki Eserlerin İncelenmesi", **Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi**. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

Sancaktutan, Necati. "Bir Safevi Devri Mushafının Tezyini Yönden Değerlendirilmesi", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2010.

Yıldır, Lale. "İstanbul Müze ve Kütüphanelerinde Bulunan 16. YY. Şiraz Üslubuna Ait Tezhipli Elyazması Eserlerin İncelenmesi", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2016.

Ansiklopediler

Algar, Hamid. "İran (Kültür ve Medeniyet)", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.22, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2000.

Arıtan, Ahmet Saim. "Ciltçilik", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.7, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1993.

Birışık, Abdülhamit. "Kur'ân", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.26, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2002.

Bozkurt, Nebi. "Nakkaş", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.32, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2006.

Çetin, Nihad M. "Arap (Yazı)", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.3, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1991.

Derman, Çiçek. "Tezhip (Tezhip Sanatında Üslûplar ve Sanatkârları)", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.41, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2012.

Derman, M. Uğur. "Hat", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.16, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1997.

Dinçol, Ali M. "Ârâmîce", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.3, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1991.

Duran, Gülnur. "Serlevha", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.36, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2009.

Duran, Gülnur. "Tezhip (Tezhip Sanatının Kullanım Alanları) ", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.41, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2012.

Gündüz, Tufan. "Safevîler (Siyasî Tarih, İdare ve Teşkilât, İçtimaî ve İktisadî Hayat, İlim ve Kültür)", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.35, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2008.

Maşalı, Mehmet Emin. "Mushaf", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.31, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2006.

Mahir, F. Banu. "Minyatür", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.30, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2005.

Nuhoğlu, Hidayet Yavuz. "Menâkıb-ı Hünerverân", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi**. C.29, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2004.

Özgüdenli, Osman Gazi. "İran (Fetihten Safevîler'e Kadar)", **Diyanet İslâm Ansiklopedisi**, C.22, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2000.

Serin, Muhittin. “Mushaf (Hat)”, **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.31, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2006.

Tanındı, Zeren “Nakkaşhâne”, **Diyanet İslâm Ansiklopedisi**, C.32, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2006.

Uzun, Mustafa. “Falnâme”, **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.12, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1995.

Üstün, İsmail Safa. “İran (Tarih/Safevîler’den Günümüze Kadar)”, **Diyanet İslâm Ansiklopedisi.** C.22, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2000.

Üstün, İsmail Safa. “Kummî, Kādî Ahmed”, **Diyanet İslâm Ansiklopedisi**, C.Ek-2, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2016.